

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdu a soudců JUDr. Lenky Matyášové a Mgr. Ondřeje Mrákoty v právní věci žalobce: **P. G.**, proti žalovanému: **Krajský úřad Pardubického kraje**, se sídlem Komenského náměstí 125, Pardubice, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 6. 11. 2014, č. j. 61 A 23/2014 – 25,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost proti výroku I. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 6. 11. 2014, č. j. 61 A 23/2014 – 25, **se zamítá.**
- II. Kasační stížnost proti výroku II. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 6. 11. 2014, č. j. 61 A 23/2014 – 25, **se odmítá.**
- III. Žalovanému **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti proti výroku I. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 6. 11. 2014, č. j. 61 A 23/2014 – 25, **nepřiznává.**
- IV. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti proti výroku II. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 6. 11. 2014, č. j. 61 A 23/2014 – 25.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobou ze dne 29. 6. 2014 se žalobce domáhá zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 30. 5. 2014, č. j. KrÚ 35399/2014/ODSH/13, jímž bylo zamítnuto odvolání žalobce a potvrzeno rozhodnutí Magistrátu města Pardubic ze dne 4. 3. 2014, č. j. OSA/P-1381/13-D/33. Tímto rozhodnutím správního orgánu prvního stupně byl žalobce uznán vinným ze

spáchání přestupku dle § 125c odst. 1 písm. f) bodu 1 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu) a přestupku dle § 125c odst. 1 písm. k) zákona o silničním provozu. Za tyto přestupky byla žalobci uložena pokuta ve výši 2000 Kč a dále povinnost paušální náhrady nákladů řízení ve výši 1000 Kč.

Součástí žaloby žalobce učinil žádost o úplné osvobození od soudního poplatku. Žalobce svou žádost odůvodnil tím, že je nemajetný, byl dlouhodobě nezaměstnaný a stará se o starou nemocnou matku. V době podání žaloby byl první měsíc zaměstnán, nicméně ani z očekávané první výplaty nebyl dle svých slov schopen jakékoliv poplatky uhradit. Žalobce dále uvedl, že dle zákona má právo domáhat se svých práv v soudním řízení, a nemůže mu v tom být bráněno zpoplatňováním soudních služeb, které jsou i tak placeny z veřejných financí.

Přípisem ze dne 8. 9. 2014 zaslal Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích žalobci tiskopis prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech a vyzval žalobce k jeho řádnému vyplnění a zaslání zpět soudu ve lhůtě 1 týdne od doručení.

Dne 26. 9. 2014 bylo krajskému soudu doručeno podání žalobce, v němž zopakoval, že žádá o osvobození od soudních poplatků a uvedl: *„Pro potřeby soudu považujte, že jsem nemajetný a nemám příjmy, ze kterých bych mohl platit regulační poplatky za využití soudních služeb. Dále mějte na paměti, o jak malou částku se soudím, pokud bych měl hradit jakékoli další náklady, pak se mi nevyplatí se vůbec soudit. Musel bych žalobu zrušit.“* K této žádosti žalobce přiložil prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech, ve kterém bylo vyplněno pouze jméno, příjmení, datum narození, státní občanství a trvalé bydliště. Ostatní údaje žalobce odmítl vyplnit s odůvodněním *„osobní údaj – nesděluje se“*. V části XI. zahrnující *„Jiné okolnosti, které by mohly mít vliv na osvobození“* žalobce v bodě 36 uvedl: *„Jsem chudý, nemajetný, s nízkými příjmy, které slouží ke krytí základních životních potřeb. Mám právo domáhat se spravedlnosti soudním procesem a náklady hradí stát. Nemám peníze na nějaké platby, kdyžtak pošlete ceník.“*

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 6. 11. 2014, č. j. 61 A 23/2014 – 25, rozhodl, že se žalobce od soudních poplatků neosvobozuje (výrok I.), a dále jej vyzval, aby ve lhůtě 3 dnů od doručení daného usnesení zaplatil soudní poplatek ve výši 3000 Kč (výrok II.).

V odůvodnění svého rozhodnutí krajský soud vyšel ze znění § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), a konstatoval, že podle této právní úpravy je osvobození od soudních poplatků institutem výjimečným, který má umožnit účastníkům řízení přístup k soudu v těch případech, kdy by jinak povinnost uhrazení soudního poplatku znamenala pro účastníka řízení nepřekonatelnou (či jen s nepřiměřenými obtížemi překonatelnou) překážku. V daném případě pak krajský soud shledal, že za dané situace, kterou způsobil žalobce svým přístupem k soudem uložené povinnosti, nemá soud dostatek podkladů k tomu, aby mohl posoudit majetkové poměry žalobce jako nedostatečné k uhrazení soudního poplatku za podání žaloby ve výši 3000 Kč [položka 18 bod 2 písm. a) sazebníku soudních poplatků, který je přílohou k zákonu č.

pokračování

549/1991 Sb., o soudních poplatcích]. Stanovenou lhůtu k úhradě soudního poplatku následně krajský soud označil za přiměřenou uložené povinnosti.

Usnesení krajského soudu napadl žalobce (stěžovatel) kasační stížností, v níž uvedl, že žádá o jeho zrušení z důvodu procesní vady a z důvodu nezákonnosti soudního rozhodnutí. Stěžovatel předně namítal, že předložil soudu řádně vyplněný formulář o osobních, majetkových a výdělkových poměrech a sdělil soudu, že je chudý, nemajetný a že nemá příjmy, ze kterých by mohl hradit náklady na domáhání se svých práv v soudním řízení. Krajský soud dle stěžovatele pochybil tím, že si nezjistil skutkový stav ohledně příjmů stěžovatele, nevyužil spolupráce s finančním úřadem a spoléhal pouze na stěžovatelem poskytnuté údaje. Stěžovatel z toho vyvozuje, že je trestán za to, že podal „odvolání“, a v postupu krajského soudu spatřuje porušení § 36 odst. 3 s. ř. s. Neschopnost uhradit ve lhůtě 3 dnů částku 3000 Kč představovala dle přesvědčení stěžovatele zvlášť závažný důvod opravňující k osvobození od soudního poplatku. Závěrem stěžovatel uvedl, že pokud by měl uhradit 3000 Kč, ztratilo by smysl, aby se dále domáhal svých práv v „odvolacím“ řízení, neboť se soudí o částku 3500 Kč. Dle stěžovatele tedy bylo porušeno jeho právo na spravedlnost.

Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.), přičemž s ohledem na danou procesní situaci není nutné (viz níže), aby byl stěžovatel v řízení o dané kasační stížnosti zastoupen advokátem ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s.

Nicméně v části, v níž kasační stížnost směřuje proti výroku II. předmětného usnesení, jímž byl stěžovatel vyzván k zaplacení soudního poplatku ve stanovené lhůtě, tato kasační stížnost napadá rozhodnutí krajského soudu, jímž se pouze upravuje vedení řízení, a je tedy podle § 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s. nepřijatelná. V této části tedy Nejvyšší správní soud kasační stížnost podle § 46 odst. 1 písm. d) ve spojení s § 120 s. ř. s. odmítl.

Nejvyšší správní soud netrval na zaplacení soudního poplatku za přípustnou část kasační stížnosti ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem. Osvobození od soudních poplatků i právo na bezplatné zastoupení se váže k posouzení poměrů konkrétního žadatele. Nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků přitom vylučuje i právo na bezplatné zastoupení (§ 35 odst. 8 s. ř. s.). Za situace, kdy předmětem kasačního přezkumu je rozhodnutí, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, by trvání jak na podmínce uhrazení soudního poplatku za kasační stížnost, tak i na podmínce povinného zastoupení, znamenalo jen další řetězení téhož problému. Trvání na těchto podmínkách, vzhledem ke specifické povaze napadeného výroku usnesení, by vedlo k popření cíle, který účastník podáním žádosti sledoval, a k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, zda účastník měl být od soudních poplatků osvobozen či nikoliv (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 – 77, www.nssoud.cz). Kasační stížnost v části směřující proti výroku I. usnesení krajského soudu lze tedy i při absenci těchto podmínek projednat.

Nejvyšší správní soud posoudil přípustnou část kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadený výrok rozhodnutí krajského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud především konstatuje, že předmětem nynějšího řízení je posouzení správnosti závěru krajského soudu o tom, že se stěžovatel neosvobozuje od soudního poplatku, nikoli otázky spojené s přezkumem rozhodnutí žalovaného.

Individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Tento druh osvobození od soudních poplatků je upraven v § 36 odst. 3 s. ř. s. Z dikce tohoto ustanovení především vyplývá, že účastník může být zčásti a zcela výjimečně plně osvobozen od soudních poplatků při současném splnění těchto tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) doložení nedostatku prostředků. Mimo toto ustanovení se dílčím způsobem aplikuje za použití § 64 s. ř. s. rovněž § 138 o. s. ř., který pamatuje na situace, kdy uplatňování nebo bránění práva před soudem nese znaky svévole (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, www.nssoud.cz, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, publikovaný pod č. 2601/2011 Sb. NSS).

Jak z dikce zákona, tak z ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu přitom vyplývá, že důkazní břemeno k doložení tvrzení o nedostatku prostředků k úhradě soudních poplatků i ostatních podmínek k osvobození od poplatku nese navrhovatel. Soud přitom nemůže zjišťovat tyto skutečnosti z úřední povinnosti, neboť zásada vyšetřovací se zde neuplatní (srov. např. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009 - 95, publikované pod č. 2163/2011 Sb. NSS, usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publikované pod č. 537/2005 Sb. NSS). Obdobně se Nejvyšší správní soud vyjádřil v rozsudku ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88, publikovaném pod č. 1962/2010 Sb. NSS, v němž judikoval, že účastník řízení, který požádal o osvobození od soudních poplatků, je povinen uvést a prokázat veškeré skutečnosti rozhodné pro posouzení žádosti. Vyplyne-li z uvedených údajů či obsahu spisu, že jsou nevěrohodné, popř. neúplné, soud žádost zamítne. Podobně i v rozsudku ze dne 27. 7. 2007, č. j. 8 Ans 2/2007 - 51, www.nssoud.cz, dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, podle něhož nedoloží-li účastník řízení své, byť i tvrzené minimální, příjmy, je dán důvod pro zamítnutí jeho žádosti o osvobození od soudního poplatku.

Základní předpokladem pro osvobození od soudních poplatků je tedy to, aby navrhovatel doložil, že nemá dostatečné prostředky. Tuto povinnost však stěžovatel v projednávaném případě nesplnil. Prohlášení stěžovatele o osobních, majetkových a výdělkových poměrech neobsahovalo skoro žádné informace relevantní pro posouzení, zda jsou splněny podmínky pro jeho osvobození od soudních poplatků. Stěžovatel v něm neinformoval o svých příjmech, neoznačil svůj majetek ani případnou výši svých dluhů, nevyčíslil své běžné výdaje ani neuvedl, z jakých prostředků je financuje.

pokračování

Mimo obecných tvrzení stěžovatele o tom, že je nemajetný, byl dlouhodobě nezaměstnaný a stará se o starou nemocnou matku, tak stěžovatel neuvedl žádné relevantní údaje a ani se je nesnažil soudu jakkoli doložit. Představa stěžovatele, že pouhé tvrzení o nedostatku prostředků zakládá nárok na osvobození od soudního poplatku, je mylná a vychází z nepochopení účelu institutu osvobození od soudního poplatku.

Jak Nejvyšší správní soud uvedl v rozsudku ze dne 24. 4. 2009, č. j. 4 Ads 3/2009 - 66, www.nssoud.cz, podstatou osvobození od soudních poplatků, jakož i oprávnění žádat o ustanovení zástupce na náklady státu, je ochrana účastníka před negativními dopady do jeho ústavně zaručených práv, v tomto případě do práva na soudní ochranu a na přístup k soudu. Smyslem tohoto institutu tak není kompenzovat navrhovateli diskomfort způsobený jistou finanční zátěží spojenou se soudním řízením, ale garantovat přístup k soudu (obdobně též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 2. 2012, č. j. 5 Afs 72/2011 - 115, www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud tak shrnuje, že se krajský soud v posuzovaném případě dostatečným způsobem zabýval naplněním podmínek pro osvobození od soudních poplatků a oprávněně dospěl k závěru, že za stávající situace nejsou dány podmínky pro vyhovění žádosti stěžovatele, neboť stěžovatel dostatečným způsobem nedoložil nedostatek svých prostředků, a nesplnil tak svou důkazní povinnost.

Nejvyšší správní soud tedy dospěl z výše uvedených důvodů k závěru, že přípustná část kasační stížnosti není důvodná, a proto ji v souladu s § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. zamítl.

O náhradě nákladů řízení o přípustné části kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl v souladu s § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalovaný měl ve věci úspěch, příslušelo by mu tedy právo na náhradu nákladů důvodně vynaložených, z obsahu spisu však plyne, že mu žádné náklady v řízení o kasační stížnosti nevznikly.

O náhradě nákladů řízení o nepřípustné části kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl v souladu s § 60 odst. 3 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, je-li kasační stížnost odmítnuta.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 30. ledna 2015

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu